

PERE ALBERCH ARTÍFEX DE LA RELACIÓ MUSICAL ENTRE LES SEUS DE GIRONA I BARCELONA EN EL RENAIXEMENT TARDÀ

PER

JOSEP M. GREGORI I CIFRÉ

La relació musical entre les Seus de Girona i Barcelona durant els segles XV i XVI, se'ns presenta polaritzada, principalment, a través de dos personatges importants per a la història musical de Catalunya: Guillem Molins de *Podio* i Pere Alberch i Ferrament àlias Vila, conegut en el seu temps com Pere Alberch Vila, Pere Vila, o simplement Vila, pel record que hom tenia del seu oncle organista Pere Vila, a la catedral de Barcelona.

Guillem Molins va exercir amb tota certesa el magisteri del cant de la Seu de Barcelona, entre els anys 1446 i 1458¹. Al 1470 entre els capellans de la capella del rei Joan II, hi figurava el cantor *Guillemus Molins canonicus sedis Gerunde*, de la qual en fou mestre de cant i síndic capitular, entre els anys 1473 i 1475². Sabem que un any després *Guillermo Molins de Podio* gaudia del segon benefici de Sant Blai, a la Seu de Barcelona³.

Si bé desconeixem la seva obra polifònica, creiem que cal identificar Guillem Molins, el cantor reial i mestre de cant de les Seus de Girona i

¹ GREGORI, J.M. "Mateu Ferrer, tenorista i mestre de cant de la Seu de Barcelona", *Recerca Musicològica*, n. III, IUDIM, Barcelona, 1983.

² CIVIL, F. "Personajes y aconteceres musicales", *Revista de Gerona*, any XVIII, n. 58, Girona 1972.

³ *Id.*, nota 1.

Barcelona, amb el teòric *Guillemus de Podio*, autor dels tractats *Ars Musicorum* (València, 1495) i *Enchiridion de principiis musicae discipline*⁴.

Apuntem solament aquesta hipòtesi i reservem per a una propera ocasió, l'estudi d'aquest tractadista català coetani de l'espanyol Ramos de Pareja.

PERE ALBERCH I L'ADMISSIÓ DE L'ORGANISTA GASPAR SAGRISTÀ

La Seu de Girona es trobava sense organista des que Llorenç Quisquer, o Casquer —provenia de Perpinyà i havia signat el contracte d'organista amb el Capítol l'any 1532⁵— va rebre el darrer dia del mes de desembre de 1537, la última paga dels administradors de l'Obra de la catedral⁶.

El dia 5 de gener de 1538, el Capítol gironí va acordar de crear una comissió que tingués cura *perquirendi aliquem organistam*⁷.

Els capitulars es van adreçar per escrit al jove organista de la catedral de Barcelona, Pere Alberch, per demanar-li consell. La carta però, es degué creuar amb la sortida que el dia 9 de gener, va efectuar Pere Alberch de la ciutat de Barcelona, per dirigir-se a València on residia el seu oncle, convalescent de mal de gota, l'organista Pere Vila. Sabem que aquest darrer va testar l'u de febrer d'aquell any, i és molt probable que el seu traspàs s'hagués produït pocs dies després⁸.

El retard amb què arribà a Girona la resposta de Pere Alberch, a la carta dels capitulars, fa pensar que el seu retorn de València s'escaigué pels volts de la segona quinzena d'aquell mes.

Efectivament, el 27 de febrer de 1538, el Capítol gironí va llegir *littere domini Vila organista Sedis Barchinone*⁹, però com que el nombre dels capitulars reunits era insuficient, no van deliberar res.

⁴ ANGLÈS, H. "La notación musical española de la segunda mitad del s. XV. Un tratado desconocido de Guillemus... de Podio", *Anuario Musical*, vol. II, I.E.M., Barcelona 1947.

⁵ CIVIL, F. "Perspectiva musical de Gerona, de los años 1000 al 1500", *Annals de l'Institut d'Estudis Gironins*, vol. XXV-II, 19, Girona 1981.

⁶ A.C.G.: *LL.O.*, 1533-1536, s.n.

⁷ A.C.G.: *Resolucions Capitulars*, 1528-1539, f. 309.

⁸ Sobre la vinculació entre Pere Vila i Pere Alberch, vegeu el meu treball "La nissaga dels organistes Vila i les famílies Vila, Ferrament, Alberch i Ferran de la ciutat de Vic en el Renaixement", *Ausa*, Vic 1986.

⁹ A.C.G.: *Res. Cap.*, 1528-1539, f. 313v.

L'endemà va ser de nou *lecta epistola domini Vila*¹⁰, i pel caire de la deliberació es desprèn que a la carta que li van enviar el 5 de gener, li demanaven el seu parer sobre un organista, de cognom Rabassa, conegut i escoltat ja pels capitulars, per la qual cosa Pere Alberch va trobar bé que pensessin *scribere in favorem cuiusdam Rabassa organista*¹¹.

Segurament però, Pere Alberch els va parlar també en la seva resposta, del manresà Gaspar Sagristà, que en aquells moments exercia d'organista a la parroquial de Sant Esteve de la ciutat de València, i a qui coneixeria prou bé atès que abans d'ell, havia estat també deixeble a València, del seu oncle organista Pere Vila, difunt des de feia pocs dies.

El Capítol de Girona va aturar momentàniament la seva predisposició envers l'organista Rabassa, i per tal d'informar-se de la persona recomenada per Pere Alberch, va enviar a València el canonge Corominas, per a que investigués al respecte.

Les diligències es van acomplir amb molta rapidesa a causa de la urgència amb què necessitaven disposar d'un organista, veient com s'apropava la Setmana Santa.

Pocs dies després, el 13 de març, es reunien els capitulars per escoltar l'opinió del canonge Corominas *qui nuper Valentia venerat super diligencia per sum adhibita in proquerendo organista, et ex multorum ibi commoratum relatu plurimum comendebat quondam magistrum Gasparem alumnum illius quibus domini Vila musicorum sua tempestate principis*¹².

La informació que sobre la formació i la vàlua musical de Gaspar Sagristà acabava d'exposar el canonge Corominas, fou corroborada per les cartes que el canonge Reig, un dels comissionats per l'afer, havia rebut d'un amic seu que residia a València.

Aquell mateix dia, el 13 de març de 1538, els capitulars es van adreçar per escrit a Gaspar Sagristà, organista de Sant Esteve de València, i al bisbe de Barcelona.

Les bones referències verbals i escrites que posseïen de Gaspar Sagristà van fer que el Capítol li escrivís clarament: *vos fem saber que si us plaurà venir-vos-ne açt vos donarem l'orga de aquesta yglésia, y ab tot que lo salari sia tal que en ningunes cathedrals de Cataluña creem se dó maior com són L lliures*¹³.

¹⁰ *Id.*

¹¹ *Id.*

¹² *Id.*, f. 314.

¹³ Vegeu l'Apèndix Documental, n. 1.

El Capítol a més a més d'insistir que vinguéis, li demanava que ho fés abans del diumenge de Rams: *estimarem molt que vingau y que vos mateix siau la resposta de la present, y aquesta al més larch per al diumenge del ram*¹⁴; en el cas que la seva resposta fos negativa li pregaven que contestés urgentment *perque volriam en tot cas para Pascha tenir sonador y com no vinguesseu proveiriem per algun altre*¹⁵.

De forma simultània els capitulars de Girona s'adreçaven al Bisbe de Barcelona per comentar-li com la necessitat de proveir la plaça vacant d'organista, havia fet que contactessin a València amb *hu de català natural de Manresa qui's diu mestre Gaspar, criat del quondam mossèn Vila, famós músic que sónava los organs de aquella Seu de València*¹⁶. Per aquest motiu li demanaven *vulla fer fe venir al mossèn Vila que sona los organs de aquexa Seu, lo qual coneix molt bé al dit mestre Gaspar, y saber d'ell qual li par té més sufficiència, o dit Gaspar o lo mossèn Rabassa de aquí lo qual és stat ia oit*¹⁷.

És obvi que Pere Alberch als seus vint-i-un anys gaudia tan d'un considerable prestigi organístic, que anirà *in crescendo* al llarg de la seva vida, com d'una integritat i honradesa humana que feien dir als capitulars de Girona com *som certs que ell, posposada tota affectió y amistað, dirà la veritat*¹⁸ sobre quin dels dos organistes era el més preparat.

Els capitulars finalitzaven el seu escrit al bisbe de Barcelona, demanant-li astutament que per raons, que podrien ésser considerades d'estratègia diplomàtica, no comentés a Pere Alberch i a ningú res del contingut d'aquella carta, amb l'oferiment a Gaspar Sagristà, que li adjuntaven per a que la fes arribar a València des de Barcelona: *parrians bé que dit mossèn Vila ni altre sàpia que'n scrivim al dit Gaspar, per que en cas no volgués venir, après dit Rabassa de desdeñat tampoc no volgués venir, en cas nos determenassem per acceptar-lo*¹⁹.

Qui era realment l'organista Rabassa és una qüestió que de moment no podem aclarir. ¿Era aquell Pere Rabassa manxador i segurament deïxeble de l'organista Gabriel Terrassa a la Seu de Barcelona, a finals del

¹⁴ *Id.*

¹⁵ *Id.*

¹⁶ *Id.*, n. 2.

¹⁷ *Id.*

¹⁸ *Id.*

¹⁹ *Id.*

segle XV?²⁰ ¿Podria tractar-se d'aquell organista i orguener d'origen francès Pere Rabasta o Rabassa, que s'havia instal·lat a Barcelona el mes de maig d'aquell mateix any 1538, per treballar en equip amb Pere Flamench i Fermí Granollers, en la construcció de l'orgue major de la Seu de Barcelona?²¹ ¿Era aquell Rabassa l'organista d'idèntic cognom que al 1548 sonava els orgues de Santa Maria del Mar de Barcelona?²²

Desconeixem quines van ser les respostes de Gaspar Sagristà i del bisbe de Barcelona, a les respectives cartes enviades aquell mateix dia pels capitulars de Girona.

Gaspar Sagristà no va contestar ni es va presentar a Girona abans de la Setmana Santa, termini desitjat pel Capítol. Entretant el beneficiat Pere Nasplers actuava d'organista interí:

«Item fas despese de sinc lliures ha pagades a mossèn Pere / Nasplers, prevere y en la Seu beneficiat, ço és per lo sonar / dels horguans per la tersa finí lo derrer de abril / proppassat de 1538.»²³

El silenci de Gaspar Sagristà no obeeïa però a cap raó de desinterès o d'indigència de la seva part. El motiu era molt simple: la carta que el Capítol de Girona havia escrit el 13 de març per oferir-li el càrrec d'organista, i que havia enviat adjunta a la petició al bisbe de Barcelona per a que deixés intervenir Pere Alberch en l'elecció, no va arribar mai al seu destí. La carta un cop llegida pel bisbe havia d'haver sortit de la Ciutat Comtal per anar a parar a les mans del canonge Corominas que es trobava a València, i ell l'hagués fet arribar al propi Gaspar Sagristà. El circuit d'aquella carta es va veure obstruït a Barcelona. ¿Quines van ser les causes per a interceptar aquella carta dirigida a Gaspar Sagristà?

Els capitulars de Girona contaven per endavant amb la discreció del bisbe de Barcelona. Sembla obvi que aquell deuria comentar a Pere Alberch, com a mínim, l'intenció del Capítol gironí de sol·licitar la seva

²⁰ A.C.B.: *LL.A.A.*, 1487-1489, f. 25v.; 1489-1491, f. 11, hi figura entre els manxadors *Pere Rabase*.

²¹ ESTRADA, G. "L'orgue de Pere Flamench a la Seu de Barcelona", *Bulletí de la Societat Catalana de Musicologia*, n. 2, I.E.C., Barcelona 1986.

²² BALDELLÓ, F. "La música en la Basílica parroquial de Santa Maria del Mar de Barcelona", *Anuario Musical*, vol. XVII, I.E.M., Barcelona 1962.

²³ A.C.G.: *LL.O.*, 1537-1539, s.f.

col·laboració per a la tria de l'organista més idoni. També és evident que Pere Alberch no havia de tenir cap interès contrari a l'admissió de Gaspar Sagristà a Girona, atès que ell mateix l'havia recomanat.

L'obstaculització de la carta i el consegüent silenci de Gaspar Sagristà, afavoriren únicament l'organista Rabassa. Qui sap si una filtració del contingut d'aquella carta va arribar fins aquest últim, i si d'alguna manera, a través d'alguna persona del bisbat afí a ell, va aconseguir aturar l'itinerari de la proposició del Capítol gironí.

Durant el mes de maig d'aquell any 1538, Pere Nasplers continuava exercint de forma interina el càrrec d'organista de la Seu de Girona. El dia 20 d'aquell mes el Capítol va decidir escriure de nou a Gaspar Sagristà, després d'haver aclarit gràcies al canonge Coromines, que aquella primera carta que havien adreçat a Gaspar Sagristà no havia encara arribat al seu destí: *molt nos són marvellats com aquella haguéssem remesa en Barcelona de on pensavam havia de ser molt ben encaminada*²⁴. Per aquest motiu van deliberar *tornar-vos scriure certificant-vos que si vòlreu assentar-vos açí vos donarem dit orga*²⁵, urgint-li que *sia prest vostra vinguda, o no podent venir, lo que no speram... haiam prest vostra resposta, que per la molt desijam vas vingau repatriar açí, havem deliberat sperar-vos fins veniu's açí o haiam vostra resposta*²⁶.

Gaspar Sagristà va arribar finalment a Girona durant la primera setmana de juliol de 1538, quatre mesos després de la primera oferta del Capítol. El dia 6 d'aquell mes els quatre comissaris de l'afer van anunciar al Capítol que l'organista manresà ja havia arribat a Girona. L'espectació i la joia fou general, i els canonges comissionats, amb el vist-i-plau i en nom del Capítol, el van anar a saludar per expressar-li amb *quanto gaudio Capitulum universum*²⁷ el rebien, i que si es trobava necessitat després del llarg viatge que havia fet des de València, li anticiparien el sou d'una mesada.

Aquell mateix dia van decidir també, posar fil a l'agulla per poder redactar el document de la capitulació que haurien de signar *inter Capitulum et organistam*²⁸, de manera que l'acte de concessió del càrrec d'orga-

²⁴ Apèndix Documental, n. 3.

²⁵ *Id.*

²⁶ *Id.*

²⁷ A.C.G.: *Res. Cap.*, 1528-1539, f. 325v.

²⁸ *Id.*

nista a Gaspar Sagristà es realitzés *sabbati die proxime ventura, vel ante dictus organista possit iurare et facere prout alii organiste facere sunt soliti*²⁹.

Efectivament, set dies més tard, el 13 de juliol de 1538, *fuernnt lecta capitula seu modus concedendi organum domino Gaspari Sacriste novo organiste*³⁰. La redacció del document contemplava un marge temporal de sis mesos de prova, per si alguna de les dues parts es veia en la necessitat de revocar els pactes. El jurament definitiu es va fer el dissabte següent, 21 de juliol, essent Gaspar Sagristà agraciats amb una mesada d'anticipació, com ja ho havien expressat a la seva arribada els capitulars, atès que *dictus magister Gaspar venit ad urbe Valentia cum magnis caloribus et expensis*³¹.

La capitulació contemplava tanmateix que Pere Nasplers actuaria d'organista interí en el deure dels sis mesos de prova del nou organista, del juny al novembre. Per la seva banda el nou organista rebria a l'estiu la part que li pertocava per sonar els orgues de la Seu:

«*Item fas despese yo dit Matheu de sinch liures he / bestretes com tinc alberà a mossèn Gaspar Segristà organista / de la Seu, de voluntat del Capítol, per la tersa comensà correr lo / primer de juny 1538 e finí per lo derrer setembre...*»³²

A partir de l'Advent Gaspar Sagristà fou confirmat en el seu càrrec,³³ mentre l'interí Pere Nasplers era nomenat, el 13 de desembre, administrador dels Aniversaris presbiterals de la Seu³⁴.

El paper de l'organista de la catedral de Barcelona, Pere Alberch, va ser decisiu per a l'entrada de Gaspar Sagristà a la Seu de Girona. La relació entre ambdós organistes, de Vic i Manresa respectivament, deuria néixer a València quan es van trobar per estudiar l'orgue amb el famós Pere Vila, l'oncle de Pere Alberch.

²⁹ *Id.*

³⁰ *Id.*, f. 326.

³¹ *Id.*

³² *Id.*

³³ A.C.G.: *LLO.*, 1537-1539, s.f.

³⁴ A.C.G.: *Res. Cap.*, 1528-1539, f. 340v.

Gaspar Sagristà, malgrat les diferències que va mantenir amb Antoni Seguí, el mestre de cant, durant els anys 1541 i 1542, va continuar exercint el seu càrrec d'organista de la Seu fins els seus darrers dies. Sabem que a l'any 1564 *Gaspar Sacristà organista de la Seu de Girona*, va intervenir en la visura de l'orgue que Antoni Bordó havia obrat per a l'església del monestir de Sant Joan de les Abadesses³⁵.

A l'any 1573 el mestre de cant Bernat Oliva va assumir també el càrrec d'organista de la Seu de Girona, cal pensar que fou a causa de la defunció del seu antic titular Gaspar Sagristà³⁶.

PERE ALBERCH I ELS ORGUES DE LA SEU DE GIRONA

Durant el Renaixement van ser diversos els constructors d'orgues d'origen alemany (Joan Spinn von Noyern, Leonhard Martin), flamenc (Pere Flamench) i francès (Fermí Granollers, Pere Rabasta, Pere Bordons) que van venir a treballar al Principat. La proximitat geogràfica del nostre país amb França i el ric intercanvi musical que aquest havia viscut durant el regnat del Magnànim, ho van afavorir a bastament.

Els segles XV i XVI van representar pel nostre país el desenvolupament d'una orgueneria que es posà al dia respecte els instruments obrats en els països germànics i flamencs, i es desmarcà per l'adopció de les innovacions que van aportar aquells orgueners —instruments amb 16 peus, sovint amb 3 teclats, registres sencers i cadireta³⁷— de la resta de les àrees hispàniques: «Lerida, Gerona and even Valencia belonged to the same area of organ development, a development making much of versatile chorus-stops and well ahead of organs in central Spain»³⁸.

Pere Alberch es convertí de ben aviat en el conseller més sol·licitat en matèria d'orgues de les catedrals catalanes, i també en el pèrit més temut dels orgueners que hi treballaven.

És obvi que fou ell qui va contactar amb els orgueners franco-flamencs Pere Flamench, Fermí Granollers i Pere Rabasta, per a que res-

³⁵ GREGORI, J.M. "Mestres de Capella i Organistes de la Col·legiata de Sant Joan de les Abadesses al segle XVIII: Documents per a la seva història", *Estudi General*, vol. I, Col·legi Universitari de Girona, Girona 1981.

³⁶ CIVIL, F. "Perspectiva musical de Gerona..." p. 27.

³⁷ BLANCAFORT, G. "El órgano español del siglo XVII", *I Congreso Nacional de Musicología*, S.E.M., Zaragoza 1981.

³⁸ WILLIAMS, P. *The European Organ 1450-1850*, Batsford Ltd., London 1966, pp. 237-239.

tauessin primer la cadireta i posteriorment l'orgue major de la Seu de Barcelona, entre els mesos de juny de 1538 i setembre de 1540. En el mes de novembre d'aquest darrer any van signar la capitulació per a construir un nou instrument a l'església del Pi de Barcelona.

La col·laboració entre Pere Flamench i Pere Alberch es va traduir també en la construcció d'un nou orgue per a la Seu de Vic, un cop acabada l'obra del Pi.

El Capítol vigatà encomanà, el 21 de juny de 1542, al mestre Flamench la construcció de *unum pulcrum organum ad exemplum dictarum ecclesiarum Barcinone*³⁹, sota el consell i la supervisió pericial de *Petri Alberch periti musici*⁴⁰.

Mentre l'obra del nou instrument de la Seu de Vic seguia el seu curs, el Capítol de la catedral de Girona escrivia, el 9 d'abril de 1543 a *mestre Vila sonador dels organs de la Seu de Barcelona*⁴¹ per demanar-li que anés a Girona per visurar l'obra de la nova cadireta i la remodelació de l'antic orgue de Joan Ferrando, obrada per l'orguener francès Pierre Bordons, entre els anys 1540 i 1543.

Quan l'obra havia estat acabada, el mateix orguener va expressar als capitulars el seu desig d'escollir a Pere Alberch per la seva part, per tal que l'examinés, *ell nos ha fet nominació de vós, lo que molt nos ha plagut perque sabem vostra molta habilitat e integritat, pero çò vos pregam que vullau prendre treball de arribar fins açí lo dia que lo reverent abat Cassador vos dirà*⁴².

En aquella carta que els capitulars van adreçar a Pere Alberch, feien esment de com havien ells, per la seva part, demant la col·laboració de l'orguener Pere Flamench per a que representés els seus interessos en el moment de peritar l'obra de Pere Bordons: *nosaltres procuram sia també açí mestre Perriz lo flamench, qui ha fet los organs de aquexa Seu (de Barcelona) per a que iuntament pugam veure i indicar si dits organs stan com deuen*⁴³.

Aquesta carta pot contribuir ha esvair la qüestió de si cal, o no, identificar Pere Flamench amb Pere Bordons. És òbvi que ens trobem davant

³⁹ A.C.C.V.: *Correspondència*, 1526-1572, s.n.

⁴⁰ *Id.*

⁴¹ Apèndix Documental, n. 4.

⁴² *Id.*

⁴³ *Id.*

de dos orgueners diferents: Pere Flamench cognomitzat d'acord amb el seu país d'origen, es trobava al Principat des d'abans de 1536, en què construï l'orgue de la Seu de Tortosa; Pere Bordons, amb un cognom del tot escaient al seu ofici, era d'origen francès, *natione gallo*⁴⁴, i va arribar a Girona l'any 1539.

Tan Pere Bordons com el Capítol gironí coneixien prou bé el prestigiós tàndem que formaven l'organista Pere Alberch i l'orguener Pere Flamench. Per aquest motiu van sol·licitar la presència dels dos per separat, comentant a cada un d'ells com l'orguener Bordons havia triat a Pere Alberch i el Capítol a Pere Flamench.

El mateix dia que els capitulars havien escrit a Pere Alberch, el 9 d'abril de 1543, ho van fer també al canonge Campana de Vic, tot comentant com *dit mestre Bordó ha pres per sa part a mossèn Vila sonador dels organs de la Seu de Barcelona, y nosaltres a mestre Perriz Flamenc, qui feu los organs de dita Seu de Barcelona, lo qual segons som informats se troba vuy en aqueixa ciutat*⁴⁵, amb l'objectiu que el canonge Campana convencés a Pere Flamench per a que anés a Girona a *iudicar en companyia de dit mossèn Vila dits organs*⁴⁶.

El desig de Pere Bordons i dels capitulars gironins no va reeixir. L'onze de maig següent s'adreçaven per escrit al bisbe de Barcelona lamentant com *nosaltres no podem esser-vos importuns y enoiosos pus ni mossèn Vila ni lo Flamench pogueren venir per iudicar aquest nostre organ*⁴⁷.

Pel que es veu Pere Alberch es degué excusar de no poder anar a Girona per visurar l'orgue de Pere Bordons i va enviar una llista d'organistes i orgueners de la seva confiança als capitulars per tal que s'adreçessin al que ells preferissin: *los que'ns nomena dit mossèn Vila són mossèn Sardanya, mossèn Aleix, mossèn Ballaró, mossèn Montaner, mossèn Apira*⁴⁸.

Tampoc s'hi va presentar l'orguener Pere Flamench, que des de 1542 treballava en l'orgue de la Seu de Vic. Finalment el Capítol gironí escriví, el 23 de maig de 1543, al bisbe Cassador de Barcelona, demanant-li *que*

⁴⁴ A.C.G.: Res. Cap., 1540, f. 87.

⁴⁵ Apèndix Documental, n. 5.

⁴⁶ *Id.*

⁴⁷ Apèndix Documental, n. 6.

⁴⁸ *Id.*

*faça que vinga y lo més prest porà lo mossèn Serdaña, a soles, que aquex nos abasta, que ia tenim açí algunes persones qui ténen alguna pericia y experiència de organs, qui entre tots fàcilment conexeran si la obra stà com deu y conforme a la capitulació*⁴⁹.

L'orguener sol·licitat pels capitulars de Girona deuria ésser Joan de Cerdanya, el qual al 1540 treballava a l'orgue de Santa Maria del Mar de Barcelona. L'orguener Miquel Cerdanya havia mort l'any 1539 en el curs de la construcció de l'orgue de l'església de Jesús de Barcelona⁵⁰.

Encara que de fet desconeixem les causes alegades per Pere Alberch i Pere Flamench per excusar-se de la visura, és probable que el procés de construcció del nou instrument de la Seu de Vic, en fos el motiu principal.

El consell i l'ajut de Pere Alberch va ser sol·licitat pel Capítol de Girona vint-i-dos anys més tard, a causa d'un desafortunat accident que havia patit l'orgue de la Seu.

El 18 de gener de 1565, la comissió de l'orgue va informar al Capítol gironí dels *damna per fulgurem in dictis organis*⁵¹, la deliberació fou que el *magister noster cantus accedat Barcinonem*⁵², per tal que ho fés saber al *canonico Vila, iuriis peritissimo*⁵³ i amb el seu parer i consell recomenés *aliquem qui dicta organa resticiat*⁵⁴.

Simultàniament el Capítol escrivia a Pere Alberch, canonge des de feia sis anys, per expressar-li com conviaven en el seu ajut.

Nou dies després, en la sessió capitular del 27 de gener de 1565, *fuit lecta quedam litera reverendi domini canonici Vila*⁵⁵. Havia també arribat el mestre de cant, Bernat Oliva, amb un orguener de Barcelona i hom esperava que els comissaris i els obrers *cum dicto magistro videant damna illata dictis organis*⁵⁶.

Aquell mateix dia a l'hora de vespres va ser renovada la reunió capitular per escoltar l'opinió *dicti domini Oliva et magister qui advenerat ex civi-*

⁴⁹ Apèndix Documental, n. 7.

⁵⁰ AUSSEIL, L. "L'orgue en Catalogne et dans les Pyrénées-Orientales" *Cahiers et Memoires de l'orgue*, II, n. 133 bis, 1970.

⁵¹ A.C.G.: *Res. Cap.*, 1563-1570, f. 38v.

⁵² *Id.*

⁵³ *Id.*

⁵⁴ *Id.*

⁵⁵ *Id.*, f. 39v.

⁵⁶ *Id.*

tate *Barcinone*⁵⁷, el qual després d'estudiar la magnitud de la desgràcia va expressar que ell *non potest intendere in predicta reparatione*⁵⁸.

Al cap d'uns dies, el 2 de febrer d'aquell any, els capitulars convenien en reparar com fós el mal que el llamp havia fet a l'orgue major, per la qual cosa van instar *commissarii organorum retulerunt magistrum organorum reparasse organum rufius*⁵⁹, per a que tractessin amb ell de les possibles solucions. Es va decidir també que el vicari Joan Soler *rescribam reverendo domino canonico Vila cum multiplici gratificatione*⁶⁰.

Probablement la destrossa que va provocar la caiguda d'aquell llamp va ser tan gran, que l'orguener preferia aconsellar la reconstrucció total de l'orgue, abans que intentar una sèrie d'adobs parcials. Ignorem qui va ser l'orguener que va venir de Barcelona per diagnosticar l'estat de l'instrument. De tota manera si Bernat Oliva va visitar Pere Alberch per aquest motiu, cal suposar que aquest últim va traslladar l'encàrrec a un dels orgueners de la seva cofiança.

Pere Flamench, l'home amb qui Pere Alberch havia projectat els instruments de la catedral de Barcelona (1538), de l'església del Pi (1540) i de la Seu de Vic (1542), després de construir l'orgue de la capella de Santa Eulàlia de la Seu de Barcelona (1545), va cedir el seu lloc als orgueners Pere Rabasta, Jacques Picon i Salvador Estada a la catedral de Barcelona. Creiem que fou Salvador Estada l'orguener que Pere Alberch va adreçar als capitulars de Girona, per avaluar els danys i l'estat de l'orgue.

La resposta de Pere Alberch al Capítol de Girona va arribar el 8 de juny de 1565. La seva carta es va llegir i sens dubte, degué desencisar els assistents, atès que *s'escusat que non potest ita cito venire ad reficiendum organa maiora*⁶¹.

Hom confiava en la vinguda del mateix Pere Alberch per prendre una decisió sobre el que calia fer amb l'orgue. Cal pensar però, que ell coneixeria, a través de l'orguener que els hi havia enviat, l'estat de l'instrument i que precisament per això, potser va considerar que no era imprescindible el seu desplaçament. Pere Alberch degué delegar l'afer de l'orgue de Girona a l'orguener Salvador Estada, el qual estava acabant en

⁵⁷ *Id.*

⁵⁸ *Id.*

⁵⁹ *Id.*

⁶⁰ *Id.*

⁶¹ *Id.*, f. 51v.

aquells moments l'orgue de la Seu de Tarragona, precisament amb l'orguener Pere Bordons. Efectivament, la hipòtesi sobre la identitat d'aquell orguener barceloní enviat per Pere Alberch a Girona, al meu entendre Salvador Estada, sembla refermar-la el fet que quan el Capítol gironí va decidir de reconstruir totalment l'orgue de la Seu, l'obra es va encomanar als orgueners Pere Bordons —conegut des del 1539 pels capitulars— i Salvador Estada.

Els capitols, redactats i signats el 9 de març de 1566, especificaven com *prometen los predits mestres y se obliguen en aber acabat lo orgue de Tarragona, que pot ser de aquí a un any, poc més o manco... comensar a fer lo dit orgue*⁶².

L'obra deuria iniciar-se a partir de l'any 1567. Pere Alberch fou requerit per *visurar y refinar l'orgue*⁶³ obrat per Pere Bordons i Salvador Estada, a la catedral de Tarragona, aquell mateix any.

L'organista de la catedral de Barcelona, Pere Alberch, peritaria també l'instrument que aquells dos orgueners s'havien compromès a construir a la Seu de Girona: *lo orgue serà acabat y judicat per persones reputades per totes parts, essent'y tot temps lo Sr. canonge Vila*⁶⁴.

Un any després de l'inici de les obres pel nou orgue de Pere Bordons i Salvador Estada a la Seu de Girona, el Capítol de la catedral de Vic escrivia, el 2 d'abril de 1568, a Pere Alberch expressant-li com *nosaltres tenim necessitat que l'orgue d'esta yglésia nou sia mirat per persones qui n'entenguen, perque nos par ho ha molt mester, y en dies passats lo canonge Domènec ne parlà a mestre Pere y mestre Salvador, mestres d'orgues qui resideren aquí en Barcelona, y consertà ab ells que havien de venir aquesta Paschoa pasada y no són vinguts... per çò lo pregam que si en nenguna manera porà (dant'li ocasió lo temps que's refrescàs) sia servit de voler'se allergar fins assí ab dits mestres*⁶⁵.

Es tractava probablement dels orgueners Pere Rabasta i Salvador Estada. El primer treballava en el manteniment dels orgues de la catedral de Barcelona al costat de Pere Alberch, i el segon com hem vist, es trobava a Girona treballant amb Pere Bordons a l'orgue de la Seu.

⁶² Publicada a CIVIL, F. "El órgano y los organistas de la catedral de Gerona durante los siglos XIV-XVI", *Anuario Musical*, vol. IX, I.E.M., Barcelona 1954.

⁶³ Citat a VILLARRUBIAS, A. *La tradición y la organería en Poblet*.

⁶⁴ *Id.*, nota 62.

⁶⁵ A.C.C.V.: *Reg. Epistol.*, 1500-1570, s.n.

El judici de Pere Alberch era tanmateix temut i a voltes evitat per alguns orgueners. El mateix any que es van redactar els capítols de l'orgue de Girona, el 1566, l'orguener toledà Marcos de la Torre feia explicitar en els pactes per a la construcció de l'orgue de Sant Feliu d'Alella, que *lo dit orgue sie judicat per quatre persones, elegidores per dits obrers, acceptat no y aie de ser lo Sor. canonge Vila*⁶⁶.

L'orgueneria era una de les múltiples facetes musicals de Pere Alberch. Quan només feia vuit anys de la seva entrada a la Seu de Barcelona, al 1543, el Capítol li va assignar un sobresou anual pel manteniment dels orgues de la catedral, que ell mateix va reparar i afinar infinites vegades. Val a dir també, que aquesta activitat no es reduïa a l'àmbit de la catedral, sinó que a la seva casa del carrer del Paradís, hi adobava tota mena d'instruments —clavicordis, violes de mà, orgues, llaüts— i fins i tot rellotges de diversos mecanismes.

APÈNDIX DOCUMENTAL

I

Carta del Capítol de la Seu de Girona a Gaspar Sagristà, 13 de març de 1538.

«Al molt venerable y virtuós mestre Gaspar organista pp. St. Esteve en València.

Venerable y molt virtuós, la bona relació tenim, axí per lletres de aquí com per nostre concanonge m^o Coromines, de vostra molta habilitat en sonar organs y altres compliments y virtuts vostres, nos ha comendat a tots sens discrepància alguna fer-vos la present, ab la qual vos fem saber que si us plaurà venir-vos-ne aquí, vos donarem l'orga de aquesta yglésia, y ab tot que lo salari sia tal que en ningunes cathedrals de Catalana creem se dó maior com són L 11. y V per lo manxador, y axí molt bons sonadors per tots temps se són tinguts per contents, emperò encara com són tals persones que s'o merexen y s'o guanyen, acostumam lo s. bisbe y nos altres... procurar tot be y endreça, estimarem molt que vingau y que vos mateix siau la resposta de la present, y aquesta al mes larch, per al diumenge del ram, y com no poguesseu venir, lo que molt nos pesaria per la

⁶⁶ BALDELLÓ, F. "Organos y organeros en Barcelona (siglos XIII-XIX), *Anuario Musical*, vol. I, I.E.M., Barcelona 1946.

bona relació tenim de vos, ser natural de Cathalunya, vos pregam haiam prest vostra resposta perque volriam en tit cas par a Pascha tenir sonador, y com no vinguesseu proveiriem per algun altre.

En Girona a XIII de març 1538. Per al que vullau molt aparellats, los Canonjes y Capítol de la Yglésia de Girona»⁶⁷.

II

Carta del Capítol de Girona al Bisbe de Barcelona, 13 de març 1538.

«Rm. y molt noble señor. Per lo molt que's desija se trobàs algun organista tal que aquesta yglésia ne fos decorada, se han fet diligèncias axí per aquexa ciutat com per València, d'on es arribat ara lo concanonje m^o Coromines, lo qual ha trobat que allí ni ha hu de català, natural de Manresa, qui's diu mestre Gaspar, criat del q^o m^o Vila, tan famós músic que sonava los organs de aquella Seu de València, lo qual no solament no és stat comendat per dit m^o Coromines, que se's molt entrames d'ell y li ha parlat, però encara per letres que de allí fan a m^o Reig, qui ni havia escrit ab dit Coromines allí a un gran amich seu, y ab tot, que segons lo que se'n pot coniekturar creem que dit mestre Gaspar és persona molt hàbil, emperò perque no és stat oit, y no volriam après de fet, penedir-nos-ne, haviem delliberat, ans de pendre'l fer-ne part a V.S. Rma. y demanar-li vulla fer fe venir a m^o Vila que sona los organs de aquexa Seu, lo qual coneix molt bé al dit mestre Gaspar, y saber d'ell qual li par té més sufficiència, o dit Gaspar o lo m^o Rabassa de aquí, lo qual es stat ia oit ací, y en com^o del qual ell nos té scrit, que fent-nos V.S. gràcia de demanar-liu som certs que ell posposada tota affectió y amistad, dirà la veritat a V.D. Rma., y per si lo temps és breu y serrà prou gran inconvenient que par a Pascha no'n tinguessem algu, per no perdre temps nos ha paregut fer la que serà ab esta al dit mestre Gaspar, per que commendonat més a V.S. dit Vila al dit Gaspar que al dit Rabassa, y pareixer axí a V.S., vulla manar encaminar dita letra ab la qual li scrivim que si volrà venir li donarem aquest orga ab lo salari ordinari, que són L 11. y V per lo manxador, ab algunes offeretes y cortesies per més convidar-lo a venir y parrians bé que dit m^o Vila ni altre sàpia que n'scrivim al dit Gaspar perque en cas no volgués venir, après dit Rabassa de desdeñat, tampoc no volgués venir, en cas nos determenassem per acceptar-lo, y pus ne som ben certs que essent açò cosa que toca al servey de Deu y honra de aquesta sua yglésia V.S. Rma. servant son bon costum y natura, li manarà en tot mirar com és mester y confiam, no diem mes de pregar a V.S. la vida de V.S. Rma. per molts anys allargue, ab augment de maior dignitat com desija y merex.

⁶⁷ A.C.G.: *Cartes*, 1526-1572, s.n.

En Girona a XIII de març MDXXXVIII. De V.S. Rma. devots com a fills los Canonjes y Capítol de la sua Yglésia de Girona.»⁶⁸

III

Carta del Capítol de Girona a Gaspar Sagristà, 20 de maig 1538.

«Mestre Gaspar organista en València, pre inferta la de XIII de març de verbo ad verbum.

Lo de dalt és còpia de altra, la qual havem entès ab una que havem scrit al dit canonje Coromines no havem rebut de que molt nos som meravellats com aquella haguessem remesa en Barcelona, de on pensavam havia de ser molt ben encaminada, y prest y pus axí és haviem delliberat tornar-vos scriure certificant-vos que si volreu assentar-vos açí, vos donarem dit orga y en tot bé honra y endreça vostra vos nos trobareu propicis. Solament vos pregam sia prest vostra vinguda, o no podent venir, lo que no speram segons lo que scriuiu al dit m^o Coromines, haiam prest vostra resposta, que per molt desijam vos vingau repatriar açí, havem delliberat sperar-vos fins veniu açí o haiam vostra resposta. En Girona a XX de maig MDXXXVIII. A vostre honor y beneplàcit molt promptes los Canonjes y Capítol de la Yglésia de Girona.»⁶⁹

IV

Carta del Capítol de Girona a Pere Alberch, 9 d'abril 1543.

«Mestre Vila sonador dels organs de la Seu de Barcelona.

Molt venerable y virtuós. Açí en aquesta yglésia havem fets adobar y molt mudar uns organs que no stavan a nostre contentament, y ferem certa capitulació ab lo qui'ls ha fets qui's diu mestre Bordó, y axí com desijam fer-li la contenta, axí be volriam que dits organs stiguessen ab aquella perfectió que deuen segons la capitulació, per veure'ls y indicar ell nos ha fet nominació de vos, lo que molt nos ha plagut perque sabem vostra molta habilitat e integritat, per çò vos pregam que vullau prendre treball de arribar fins açí lo dia que lo Rv. abat Cassador vos dirà, que nosaltres procuram sia també açí mestre Perriz lo flamenc, qui ha fet los organs de aqueixa Seu, per a que iuntament pugam veure y indicar si dits organs stan com deuen. Qui ultra de vostra vinguda, treballs y indicar dits

⁶⁸ *Id.*

⁶⁹ *Id.*

organs, vos prometem ab la present fer-vos la contenta, nosaltres en comú y en particular vos agraiem molt y offerint-se cosa que per vos pugam nos ne recordarem. Guart vos N.S. com desijam.

En Gerona 9 VIII° de abril 1543.»⁷⁰

V

Carta del Capítol de Girona al canonge Campana, 9 d'abril 1543.

«Canonice Campana de Vich.

Reverent y virtuós Sor. Tenint nosaltres en aquesta yglésia uns organs que no eran prou a nostre contentament, ferem certa capitulació y avenença ab un mestre Bordó, per a que los nos adobàs y mudàs segons en dita capitulació és contengut, y per que són ia acabats y has de indicar si són ab aquella perfectió que deuen, dit mestre Bordó ha pres per sa part a mossèn Vila, sonador dels organs de la Seu de Barcelona, y nosaltres a mestre Perriz Flamenc, qui feu los organs de dita Seu de Barcelona, lo qual segons som informats se troba vuy en aqueixa ciutat, sabent nosaltres lo deute que té V. ab lo Sor. abat Cassador, al qual també sobre açò scrivim, havem determinat fer-vos la present pregant-vos que vullau pregar y esforçar-vos ab dit mestre Perriz que sia açí per la jornada que dit S. abat Cassador vos scriurà, y prometa v. com nosaltres ab la present prometem al dit mestre Perriz que no dupte venir, que nosaltres li farem la contenta de sos treballs y despeses y de indicar en compania de dit m^o Vila dits organs, y a vos Sor. per aquest treball y bona obra vos restarem en molt càrrech, y occorent-li cosa que pugam en comú y en particular, la farem ab molta voluntat. Guart N.S. vostra Reverent persona.

En Gerona a VIII° de abril 1543. Per al que S. vulla, molt promptes los Canonjes.»⁷¹

VI

Carta del Capítol de Girona a l'abat Cassador, 11 de maig 1543.

«Abat Cassador.

Molt Reverent y magnífic sor. Nosaltres no podem sino ésser-vos importuns y enoiosos, pus ni m^o Vila ni lo Flamench pogueren venir per

⁷⁰ *Id.*

⁷¹ *Id.*

indicar aquest nostra organ, pregava V.M. que vulla acabar ab algu dels que'ns acusa en sa letra dit m^o Vila que vinga aci fent V.M. oferta de part nostra que de fer treball y indicar dits organs los farem la contenta. Lo que'ns nomena dit m^o Vila, són m^o Sardanya, m^o Aleix, m^o Ballaró, m^o Montaner, m^o Apira, V.M. veurà qual de tots ferà més al proposit, y remetanos que de qualsevol que V.M. nos remeta restarem nosaltres contents. Guart N.S. la vostra molt Rnt. persona de V.M. y'l prospere com desijam.

En Gerona a XI de maig 1543. Façans nos procurar que vinga lo més prest porà lo que parrà a V.M. dega venir.

Per al que V.M. vulla ordenar molt aparellats los Canonjes y Capítol de la Yglésia de Gerona.»⁷²

VII

Carta del Capítol de Girona a l'abat Cassador, 23 de maig 1543.

«Abat Cassador.

Molt Rv. y Mg^o Señor. Air reberem la letra de V.M. de 14 del present ab la qual veem la bona diligència ha posat en lo de que li haviem scrit, agraim-lo y quant és raó y li demanam de molt que faça que vinga, y lo més prest porà, lo m^o Serdaña a soles, que aquex fet nos abasta, que ia tenim açí algunes persones qui ténen alguna perícia y experiència de organs, qui entre tots fàcilment conexeran si la obra stan com deu y conforme a la capitulació. Guart N.S. la molt Rnt. y Mag^a persona de V.M. y'l prospere com desija.

En Gerona a XXIII de maig 1543. Per al que V.M. vulla ordenar, molt aparellats, los Canonjes y Capítol de la Yglésia de Gerona.»⁷³

⁷² *Id.*

⁷³ *Id.*